DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

15. juni 2006 *

I sag C-255/04,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 226 EF, anlagt den 14. juni 2004,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud-Joët og E. Traversa, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Den Franske Republik ved G. de Bergues og A. Hare, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann (refererende dommer), og dommerne N. Colneric, J.N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič og E. Levits,

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har i stævningen nedlagt påstand om, at det fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 43 EF og 49 EF, idet den

— gør tildeling af licens til et bookingbureau for kunstnere etableret i en anden medlemsstat betinget af behovet for bureauets virksomhed i forhold til efterspørgslen efter engagement af kunstnere

— lægger en formodning til grund, hvorefter en kunstner anses for at have status som ansat, når denne er anerkendt som tjenesteyder etableret i sin oprindelsesmedlemsstat, hvor denne sædvanligvis leverer tilsvarende tjenesteydelser.

Retsforskrifter

Fællesskabsretten

2 Denne sag rejser, ud over anvendelsen af artikel 49 EF, spørgsmål om den fællesskabsretlige lovgivning på det sociale sikringsområde.

3 Artikel 4, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996 (EFT 1997

L 28, s. 1), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 1606/98 af 29. juni 1998 (EFT L 209, s. 1, herefter »forordning nr. 1408/71«), bestemmer:

»Denne forordning finder anvendelse på enhver lovgivning om sociale sikringsgrene, der vedrører:

a) ydelser i anledning af sygdom og moderskab

b) ydelser ved invaliditet, herunder ydelser, der tager sigte på at bevare eller forbedre erhvervsevnen

c) ydelser ved alderdom

d) ydelser til efterladte

e) ydelser i anledning af arbejdsulykker og erhvervssygdomme

f) ydelser ved dødsfald

g) ydelser ved arbejdsløshed

h) familieydelser.«

4 Samme forordnings artikel 13, stk. 1, bestemmer:

»[...] de personer, der er omfattet af denne forordning, [er] alene undergivet lovgivningen i én medlemsstat. Spørgsmålet om, hvilken lovgivning der skal anvendes, afgøres efter bestemmelserne i dette afsnit.«

5 Artikel 14a, stk. 1, litra a), i forordning nr. 1408/71, har følgende ordlyd: »En person, der normalt har selvstændig beskæftigelse på en medlemsstats område, og som udfører et arbejde på en anden medlemsstats område, er fortsat omfattet af lovgivningen i førstnævnte medlemsstat, forudsat at varigheden af dette arbejde ikke påregnes at overstige ét år.«

De nationale bestemmelser

6 De franske bestemmelser, der er omtvistet i denne sag, vedrører dels engagement af kunstnerne, dels virksomheden som kunstner.

Den franske ordning vedrørende engagement af kunstnerne

— Den omstændighed, at tildeling af en licens afhænger af efterspørgslen på markedet

7 Artikel L. 762-3 i code du travail (lov nr. 73-4 af 2.1.1973 (JORF af 3.1.1973, s. 52)) i den affattelse af bestemmelsen, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, bestemmer:

»Betingelserne for tildeling, fornyelse og tilbagekaldelse af licenser med henblik på formidling af kunstnere fastsættes ved dekret efter høring af Conseil d'État.

Disse betingelser vedrører agentens vandel, de nærmere vilkår for udøvelsen af bookingbureauets virksomhed og behovet for denne virksomhed i forhold til efterspørgslen efter engagement af udøvende kunstnere på markedet.«

8 I dette øjemed er det i artikel R. 762-6 i code du travail i den affattelse af bestemmelsen, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, fastsat, at »alle dokumenter og alle oplysninger om de berørtes person, vandel og faglige virksomhed, om de særlige betingelser, hvorunder de skal udføre eller har udført virksomhed som agent, samt om efterspørgslen efter engagement af kunstnere meddeles medlemmerne af den rådgivende komité (der er oprettet i arbejdsministeriets regi i medfør af artikel R. 762-3 i code du travail), idet disse medlemmer er forpligtet til at behandle de oplysninger, som de således får kendskab til, fortroligt«.

9 Artikel L. 762-3 i code du travail er i mellemtiden blevet ændret ved lov nr. 2005-32 af 18. januar 2005 om initiativer med henblik på social sammenhæng (JORF af 19.1.2005, s. 864), og den indeholder ikke længere nogen henvisning til efterspørgslen på markedet.

— Kravet om, at man skal benytte en fransk agent

10 Artikel L. 762-9 i code du travail i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, har følgende ordlyd: »Med forbehold af gensidige overenskomster mellem Frankrig og det pågældende land kan udenlandske agenter ikke formidle udøvende kunstnere i Frankrig, men skal benytte en fransk agent.«

11 Denne bestemmelse blev ændret ved lovbekendtgørelse nr. 2001-177 af 22. februar 2001, som blev vedtaget med henblik på anvendelse af artikel 43 og 49 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab på erhvervet som agent (JORF af 24.2.2001, s. 3024). Efter denne ændring skal agenter etableret i en anden medlemsstat ikke længere benytte en fransk agent, de skal blot i visse tilfælde indhente en fransk licens.

— Kravet om, at der skal indhentes en fransk licens

12 Efter lovbekendtgørelse nr. 2001-177 har artikel L. 762-9 i code du travail fået følgende ordlyd: »Agenter [...] i en medlemsstat af Det Europæiske Fællesskab eller en af de stater, der er omfattet af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, kan udøve deres virksomhed i Frankrig, når de har opnået en licens efter de betingelser, der er fastsat i artikel L. 762-3, eller de fremlægger en licens, der er udstedt i en af disse stater efter lignende betingelser.«

— Kravet om et bureau i Frankrig

13 Artikel R. 762-12 i code du travail i den affattelse af bestemmelsen, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, bestemmer:

»Alle formidlinger, som et bookingbureau foretager af en person, skal af licensindehaveren inden en måned meddeles arbejdsdirektøren i det departement, hvor bookingbureauet er beliggende [...]«

14 I samme lovs artikel R. 762-13 i den affattelse af bestemmelsen, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, er fastsat følgende:

»Alle bookingbureauer skal hver måned til arbejdsdirektøren i det departement, hvor bureauet er beliggende, fremsende statistiske oplysninger om de formidlinger, der er foretaget [...]

[...]«

15 Efter vedtagelsen af dekret nr. 2004-206 af 8. marts 2004 om udøvelse af virksomhed som agent for så vidt angår statsborgere i en medlemsstat af Det Europæiske Fællesskab eller en af de stater, der er omfattet af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, og om ændring af code du travail (anden del, dekreter vedtaget efter høring af Conseil d'État) (JORF af 10.3.2004, s. 4685) fastsættes det imidlertid blot i artikel R. 762-15 og R. 762-17, at ansøgninger, der indgives af en agent i en anden medlemsstat, skal indeholde oplysninger om »de steder, hvor agenten i givet fald påtænker at oprette kontorer eller filialer i Frankrig«.

Den franske ordning for hvervet som kunstner

16 I artikel L. 762-1 i code du travail i den affattelse af bestemmelsen, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, opstilles en formodning for ansættelse. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

»Alle kontrakter, hvorved en fysisk eller juridisk person mod vederlag sikrer sig en kunstners bistand med henblik på sin forestilling, antages at have karakter af en

arbejdskontrakt, når den pågældende kunstner ikke udøver den virksomhed, der er genstand for kontrakten, under omstændigheder, der medfører indførelse i handelsregistret.

Denne formodning gælder uanset vederlagets form og størrelse og uanset, hvorledes parterne betegner aftalen. Den afkræftes heller ikke af, at der føres bevis for, at kunstneren bevarer sin kunstneriske frihed, at han helt eller delvist ejer det udstyr, der anvendes, eller at han selv beskæftiger en eller flere personer til at bistå ham, når han personligt deltager i forestillingen.

[...]«

De faktiske omstændigheder og den administrative procedure

17 Efter at have givet Den Franske Republik lejlighed til at fremsætte sine bemærkninger fremsatte Kommissionen den 26. januar 2000 en begrundet udtalelse, hvori den anførte, at den var af den opfattelse, at visse dele af den nationale lovgivning vedrørende formidling af kunstnere og erhvervet som kunstner var uforenelige med artikel 43 EF og artikel 49 EF. Den opfordrede derfor medlemsstaten til at opfylde sine forpligtelser i medfør af EF-traktaten inden for en frist på to måneder fra meddelelsen af den begrundede udtalelse. Kommissionen fandt ikke det svar, de franske myndigheder afgav i skrivelse af 28. april 2000 og de senere fremsendte forklaringer af 29. december 2000, af 13. marts 2002, og af 20. februar og 4. september 2003, tilfredsstillende, og besluttede derfor at anlægge denne sag.

Om søgsmålet

18 I stævningens anbringender har Kommissionen anført to klagepunkter vedrørende den franske ordning om formidling af kunstnere og om erhvervet som kunstner, hvoraf det første er underinddelt i fire led.

19 De fire led i det første klagepunkt lyder:

— De franske bestemmelser, i den affattelse af disse, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, hvorefter det er et krav, at bookingagenter, der er etableret i en anden medlemsstat, benytter en fransk agent, er uforenelige med artikel 43 EF og artikel 49 EF.

— De franske bestemmelser, i den affattelse af disse, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, hvorefter det er et krav, at bookingagenter, der er etableret i andre medlemsstater, har forretningssted eller en permanent repræsentation i Frankrig, er uforenelige med artikel 49 EF.

— De franske bestemmelser, der er vedtaget efter tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, hvorefter det er et krav, at bookingagenter, der er etableret i andre medlemsstater, i visse tilfælde skal indhente en licens fra de franske myndigheder, uden at der derved tages hensyn til de dokumenter og garantier, der allerede er tilvejebragt i oprindelsesmedlemsstaten, er uforenelige med artikel 49 EF.

— De franske bestemmelser, i den affattelse af disse, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, hvorefter tildeling af en licens til bookingagenter afhænger af efterspørgslen efter engagement af kunstnere, er uforenelige med artikel 49 EF.

20 Det andet klagepunkt går ud på, at de franske bestemmelser, i den affattelse af disse, der var gældende på tidspunktet for udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, hvorefter alle kontrakter, hvorved en fysisk eller juridisk person mod vederlag sikrer sig en kunstners bistand med henblik på sin forestilling, antages at have karakter af en arbejdskontrakt, for så vidt som disse bestemmelser finder anvendelse på kunstnere, der udbyder tjenesteydelser fra andre medlemsstater (herefter »den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold«), er uforenelige med artikel 49 EF.

21 Under den skriftlige forhandling frafaldt Kommissionen første klagepunkts første og andet led.

22 Den foreliggende sag er således begrænset til en prøvelse af spørgsmålet om, hvorvidt de forhold, der fremføres i første klagepunkts tredje og fjerde led, er forenelige med artikel 49 EF.

Første klagepunkts tredje led vedrørende kravet om, at der i visse tilfælde skal indhentes en licens fra de franske myndigheder, uden at der derved tages hensyn til de dokumenter og garantier, der allerede er tilvejebragt i oprindelsesmedlemsstaten

23 Den franske regering har påstået sagen afvist under henvisning til den manglende overensstemmelse mellem anbringenderne og påstandene i stævningen. Ifølge regeringen indgår første klagepunkts tredje led ikke i stævningens påstande.

24 I denne forbindelse bemærkes, at det i henhold til artikel 21 i statutten for Domstolen og artikel 38, stk. 1, litra c), i procesreglementet påhviler Kommissionen i påstandene i en stævning, der indgives i medfør af artikel 226 EF, præcist at angive de klagepunkter, som Domstolen skal tage stilling til (jf. i denne retning dom af 13.12.1990, sag C-347/88, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 4747, præmis 28, og af 31.3.1992, sag C-52/90, Kommissionen mod Danmark, Sml. I, s. 2187, præmis 17). Disse påstande skal være formuleret entydigt for at undgå, at Domstolen træffer afgørelse ultra petita eller ikke tager stilling til et klagepunkt (jf. i denne retning dom af 14.12.1962, forenede sager 46/59 og 47/59, Meroni mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 337, org.ref.: Rec. s. 783, på s. 801, og af 20.11.2003, sag C-296/01, Kommissionen mod Frankrig, Sml. I, s. 13909, præmis 121).

25 I det foreliggende tilfælde må det imidlertid konstateres, at selv om Kommissionen har nævnt klagepunktet i anbringenderne i stævningen, har den ikke medtaget det under påstandene. Da dette klagepunkt ikke er opført blandt de klagepunkter, der er genstand for søgsmålet, må det afvises fra realitetsbehandling.

26 Henset til ovenstående bemærkninger afvises første klagepunkts tredje led fra realitetsbehandling.

Første klagepunkts fjerde led om den omstændighed, at tildelingen af en licens afhænger af efterspørgslen på markedet

Parternes argumenter

27 Kommissionen har gjort gældende, at nationale bestemmelser, hvorefter tildeling af en licens til bookingagenter, der er etableret i en anden medlemsstat, afhænger af efterspørgslen efter engagement af kunstnere, udgør en uberettiget hindring for retten til fri udveksling af tjenesteydelser som omhandlet i artikel 49 EF.

28 Den franske regering har medgivet, at den hindring for retten til fri udveksling af tjenesteydelser for agenter, der er etableret i andre medlemsstater, som Kommissionen har foreholdt Frankrig, foreligger, idet den dog har fremhævet, at den omtvistede bestemmelse i mellemtiden er blevet ændret ved lov nr. 2005-32.

Domstolens bemærkninger

29 I denne forbindelse må det som medgivet af den franske regering blot fastslås, at nationale bestemmelser, hvorefter tildeling af en licens til at udøve et erhverv såsom formidling af kunstnere afhænger af efterspørgslen efter engagement af kunstnerne, udgør en hindring for så vidt som hensigten er at begrænse antallet af tjenesteydere. Den franske regering har imidlertid intet anført, der kan berettige denne hindring.

30 Hvad angår den franske regerings argument om, at der i mellemtiden har fundet en lovændring sted, bemærkes, at inden for rammerne af en sag, der er anlagt i medfør af artikel 226 EF, skal spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et traktatbrud, udelukkende vurderes på baggrund af forholdene i medlemsstaten, som de var ved udløbet af fristen i den begrundede udtalelse (jf. bl.a. dom af 19.3.2002, sag C-13/00, Kommissionen mod Irland, Sml. I, s. 2943, præmis 21).

31 Da fristen i den foreliggende sag udløb, dvs. den 26. marts 2000, var de franske bestemmelser, hvorefter tildeling af en licens til agenter, der er etableret i en anden medlemsstat, afhænger af efterspørgslen efter engagement af kunstnere, imidlertid endnu ikke blevet ændret.

32 Det følger heraf, at Kommissionen bør gives medhold i det første klagepunkts fjerde led.

Om andet klagepunkt vedrørende formodningen for, at der foreligger et ansættelsesforhold

Parternes argumenter

33 Kommissionen har gjort gældende, at den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold — der efter Kommissionens opfattelse i øvrigt er vanskelig at afkræfte — er en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser for så vidt som kunstnere, der er etableret i andre medlemsstater — for at undgå, at deres kontrakt betegnes som en ansættelseskontrakt, hvilket indebærer, at den pågældende tilsluttes den sociale sikringsordning for arbejdstagere samt ordningen med betalt ferie — skal bevise, at de ikke er i lønnet beskæftigelse, men derimod udøver selvstændig virksomhed. Denne hindring står ikke i et rimeligt forhold til det formål, der forfølges hermed.

34 Den franske regering har hertil anført, at den omhandlede formodning ikke udgør en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser, og at den i øvrigt er let at afkræfte. Efter udsendelsen af cirkulære DSS/DACI nr. 2001/34 fra ministeren for beskæftigelse og solidaritet af 18. januar 2001 om De Europæiske Fællesskabers Domstols praksis, hvori der redegøres for de retsbegreber, der er indeholdt i artikel 14, stk. 1, litra a), artikel 14a, stk. 1, litra a), og artikel 14c i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71, kan formodningen afkræftes ved blot at fremlægge blanket E 101.

35 Regeringen har endvidere gjort gældende, at formodningen for, at der foreligger et ansættelsesforhold, under alle omstændigheder er begrundet i almene hensyn til kunstnernes sociale beskyttelse og til bekæmpelse af sort arbejde.

Domstolens bemærkninger

36 Indledningsvis bør det præciseres, at den foreliggende sag er begrænset til kunstnere, der er anerkendt som udbydere af tjenesteydelser, og som er etableret i deres oprindelsesmedlemsstat, hvor de sædvanligvis præsterer tilsvarende tjenesteydelser (herefter »de omhandlede kunstnere«). Der er desuden tale om personer, der rejser til Frankrig for dér midlertidigt og uafhængigt at udøve deres virksomhed. Denne sag vedrører derfor hverken kunstnere, der er etableret i Frankrig (jf. herved dom af 29.4.2004, sag C-171/02, Kommissionen mod Portugal, Sml. I, s. 5645, præmis 24), eller kunstnere, der udøver deres virksomhed i Frankrig som lønmodtagere, dvs. som »arbejdstagere« i fællesskabsretlig forstand (jf. herved dom af 27.6.1996, sag C-107/94, Asscher, Sml. I, s. 3089, præmis 25). Det følger heraf, at Kommissionen i denne sag kun anfægter den franske lovgivning, for så vidt som denne finder anvendelse på kunstnere, der udbyder tjenesteydelser, hidrørende fra en anden medlemsstat.

37 Det fremgår af fast retspraksis, at artikel 49 EF ikke blot kræver afskaffelse af enhver form for forskelsbehandling til skade for tjenesteydere fra andre medlemsstater, men også ophævelse af enhver restriktion for den frie udveksling af tjenesteydelser, også selv om den gælder uden forskel for såvel indenlandske tjenesteydere som tjenesteydere fra andre medlemsstater, når den kan udelukke, indebære ulemper for eller gøre den virksomhed mindre tiltrækkende, som udøves af tjenesteydere fra andre medlemsstater, der i deres oprindelsesmedlemsstat lovligt leverer tilsvarende tjenesteydelser (jf. i denne retning dom af 25.7.1991, sag C-76/90, Säger, Sml. I, s. 4221, præmis 12, og af 25.10.2001, forenede sager C-49/98, C-50/98, C-52/98 — C-54/98, C-68/98 — C-71/98, Finalarte m.fl., Sml. I, s. 7831, præmis 28). Den frie udveksling af tjenesteydelser omfatter både tjenesteydere og modtagere af tjenesteydelser (jf. dom af 31.1.1984, forenede sager 286/82 og 26/83, Luisi og Carbone, Sml. s. 377, præmis 16, og af 13.7.2004, sag C-262/02, Kommissionen mod Frankrig, Sml. I, s. 6569, præmis 22).

38 I det foreliggende tilfælde må det fastslås, at den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold, uanset om den er vanskelig at afkræfte eller ej, udgør en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser som omhandlet i artikel 49 EF. Selv om den ikke i streng forstand afskærer de omhandlede kunstnere

fra at udøve deres virksomhed som selvstændige i Frankrig, indebærer den nemlig ikke desto mindre en ulempe for deres virksomhed i deres egenskab af tjenesteydere. For at undgå, at deres kontrakt betegnes som en ansættelseskontrakt, hvilket medfører yderligere udgifter som følge af forpligtelsen til i Frankrig at betale bidrag eller tilskud til den sociale sikringsordning for arbejdstagere samt til ordningen med betalt ferie, skal de *bevise*, at de ikke har lønnet beskæftigelse, men derimod selvstændig beskæftigelse. Den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold, kan således dels afholde de omhandlede kunstnere fra at levere deres tjenesteydelser i Frankrig, dels afholde franske arrangører af forestillinger fra at engagere sådanne kunstnere.

39 I denne forbindelse har den franske regering gjort gældende, at formodningen for, at der foreligger et ansættelsesforhold, ikke kan udgøre en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser, for så vidt som der er tale om en processuel regel, der overholder det effektivitetsprincip, som er opstillet i Domstolens praksis.

40 Selv om det er korrekt, at formodningen for, at der foreligger et ansættelsesforhold, som enhver anden formodning er af processuel karakter, skal det fastslås, at den retspraksis, som den franske regering har henvist til, ikke uden videre finder anvendelse på alle nationale bestemmelser af processuel karakter, idet den kun vedrører processuelle regler i relation til søgsmål, der har til formål at sikre beskyttelsen af de rettigheder, som fællesskabsrettens direkte virkning medfører for borgerne (jf. bl.a. dom af 14.12.1995, sag C-312/93, Peterbroeck, Sml. I, s. 4599, præmis 12). Den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold, har imidlertid ikke til formål at sikre rettigheder, der udspringer af fællesskabsretten, idet den tværtimod lægger hindringer i vejen for disse rettigheder.

41 Den franske regering har endvidere anført, at det efter udsendelsen af cirkulære DSS/DACI nr. 2001/34 blot er tilstrækkeligt at fremlægge blanket E 101 for at afkræfte den omtvistede formodning for, at de omhandlede kunstnere indgår i et ansættelsesforhold.

42 Selv hvis det lægges til grund, at det nævnte cirkulære rent faktisk medfører, at den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold ikke *automatisk* finder anvendelse på de kunstnere, der er i besiddelse af blanket E 101, må det imidlertid konstateres, at dette cirkulære blev vedtaget den 18. januar 2001, dvs. lang tid efter udløbet af fristen i den begrundede udtalelse. Dette cirkulære kan således under ingen omstændigheder ændre vurderingen i denne doms præmis 38.

43 Den frie udveksling af tjenesteydelser kan imidlertid begrænses i medfør af nationale retsforskrifter, der er begrundet i de hensyn, der er nævnt i artikel 46, stk. 1, EF, sammenholdt med artikel 55 EF, eller i tvingende almene hensyn (jf. i denne retning dommen af 13.7.2004, Kommissionen mod Frankrig, præmis 23), for så vidt som der ikke er gennemført fællesskabsretlige harmoniseringsforanstaltninger, som er nødvendige for at beskytte disse interesser (jf. i denne retning i relation til de frie varebevægelser dom af 5.10.1994, sag C-323/93, Centre d'insémination de la Crespelle, Sml. I, s. 5077, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).

44 Det tilkommer principielt medlemsstaterne at afgøre, hvor langt de vil strække beskyttelsen af sådanne legitime interesser, og hvorledes de vil nå dette beskyttelsesniveau. Dette kan de imidlertid kun gøre inden for de grænser, der er afstukket ved traktaten, og navnlig under overholdelse af proportionalitetsprincippet, hvorefter det kræves, at de vedtagne foranstaltninger er egnede til at sikre virkeliggørelsen af det mål, de forfølger, og ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at nå dette mål (jf. bl.a. Säger-dommen, præmis 15, og dommen af 13.7.2004, Kommissionen mod Frankrig, præmis 24).

45 I det foreliggende tilfælde skal det derfor — for at kunne vurdere, om der kan gives Kommissionen medhold i dens andet klagepunkt — undersøges, om den omtvistede formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold med den følge, at den pågældende tilsluttes den sociale sikringsordning for arbejdstagere og ordningen

med betalt ferie, kan begrundes i et af de hensyn, der er nævnt i denne doms præmis 43, og om denne foranstaltning står i et rimeligt forhold til det formål, der forfølges dermed, eller om der er gennemført fællesskabsretlige harmoniseringsforanstaltninger, der udelukker en sådan berettigelse.

46 Den franske regering har i denne forbindelse gjort gældende, at den nævnte formodning er begrundet i to tvingende almene hensyn, nemlig for det første hensynet til kunstnernes sociale beskyttelse og for det andet bekæmpelsen af sort arbejde.

47 Hvad for det første angår social beskyttelse af de omhandlede kunstnere er det ganske vist ikke udelukket, at selvstændige erhvervsdrivende, såsom tjenesteydere, i lighed med arbejdstagere, kan have brug for særlige foranstaltninger for at tilsikre dem en vis grad af social beskyttelse (jf. i denne retning for så vidt angår etableringsfriheden dom af 15.2.1996, sag C-53/95, Kemmler, Sml. I, s. 703, præmis 13). Hensynet til social beskyttelse af tjenesteydere kan således principielt henføres under tvingende almene hensyn, der kan begrunde en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser.

48 Hvad angår sikkerheden for social sikring bemærkes imidlertid, at spørgsmålet om, hvilken lovgivning om social sikring der finder anvendelse på tjenesteydere, er genstand for samordning på fællesskabsplan. Det fremgår nemlig af artikel 13, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, sammenholdt med forordningens artikel 4 og artikel 14a, stk. 1, litra a), at personer, der normalt har selvstændig beskæftigelse på en medlemsstats område, og som midlertidigt udfører et arbejde på en anden medlemsstats område, fortsat er omfattet af lovgivningen i førstnævnte medlemsstat. Efter den ordning, der er indført ved nævnte forordning, er de omhandlede kunstnere således omfattet af den sociale sikringsordning, der gælder i deres oprindelsesmedlemsstat, og ikke den ordning, der gælder i bestemmelsesmedlemsstaten, hvilket de i øvrigt kan bevise ved fremlæggelse af en standardattest, den såkaldte »blanket E 101« (jf. i denne retning dom af 30.3.2000, sag C-178/97, Banks m.fl., Sml. I, s. 2005, præmis 33 og 34).

49 Under disse omstændigheder kan Den Franske Republik ikke stille krav om, at de omhandlede kunstnere skal tilsluttes den sociale sikringsordning i Frankrig (jf. i denne retning dommen i sagen Banks m.fl., præmis 41 og 42).

50 Hvad angår retten til betalt ferie bemærkes, at der i Rådets direktiv 93/104/EF af 23. november 1993 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (EFT L 307, s. 18) er fastsat regler for retten til betalt ferie. Disse regler vedrører imidlertid kun arbejdstagere og ikke tjenesteydere.

51 Selv om der ikke findes harmoniserede regler på fællesskabsplan om betalt ferie for de omhandlede kunstnere, og Den Franske Republik derfor principielt har beføjelse til at indføre en sådan beskyttelse, skal det imidlertid fastslås, at en ret til betalt ferie for tjenesteydere (der enten er indført indirekte ved en formodning for, at der foreligger et ansættelsesforhold, eller er indført direkte) er vanskelig at forene med begrebet selvstændig beskæftigelse. Retten til betalt ferie fra arbejdsgiveren er nemlig et af de vigtigste og typiske kendetegn ved lønnet beskæftigelse. Derimod karakteriseres selvstændig beskæftigelse netop ved, at der ikke foreligger en sådan ret til betalt ferie.

52 Hvad for det andet angår målsætningen om at bekæmpe sort arbejde, må det fastslås, at den omstændighed, at kunstnerne normalt ikke er fastansatte, men kun engageret i korte perioder af diverse arrangører af forestillinger, ikke i sig selv kan begrunde en generel mistanke om sort arbejde. Dette gælder så meget desto mere som de omhandlede kunstnere er anerkendt som tjenesteydere, der er etableret i deres oprindelsesmedlemsstat, hvor de sædvanligvis leverer tilsvarende tjenesteydelser.

53 Under disse omstændigheder ville det, således som Kommissionen har anført, med henblik på effektivt at bekæmpe sort arbejde være tilstrækkeligt at indføre en ordning med efterfølgende kontrol ledsaget af afskrækkende sanktioner for at modvirke og identificere konkrete tilfælde, hvor den pågældende udgiver sig for at være amatør eller frivillig.

54 Det andet klagepunkt er således begrundet.

55 Det må derfor fastslås, at Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 49 EF, idet den

— gør tildeling af licens til bookingagenter for kunstnere etableret i en anden medlemsstat betinget af behovet for engagement af kunstnere, og

— lægger en formodning til grund, hvorefter kunstnere anses for at have status som ansatte, når de er anerkendt som tjenesteydere etableret i deres oprindelsesmedlemsstat, hvor de sædvanligvis leverer tilsvarende tjenesteydelser.

Sagens omkostninger

56 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 3, kan Domstolen fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Da hver af parterne delvist har tabt sagen, finder Domstolen, at hver part bør bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

1) Den Franske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 49 EF, idet den

— gør tildeling af licens til bookingagenter for kunstnere etableret i en anden medlemsstat betinget af behovet for engagement af kunstnere, og

— lægger en formodning til grund, hvorefter kunstnere anses for at have status som ansatte, når de er anerkendt som tjenesteydere etableret i deres oprindelsesmedlemsstat, hvor de sædvanligvis leverer tilsvarende tjenesteydelser.

2) I øvrigt frifindes Den Franske Republik.

3) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og Den Franske Republik bærer deres egne omkostninger.

Underskrifter